

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Анелия Рангелова

преподавател по възрастова и педагогическа психология
във ВТУ“Св.Св. Кирил и Методий“- Педагогически колеж-
Плевен

Относно: Заемане на академичната длъжност **доцент** по професионално направление – 3.2. Психология /Възрастова и педагогическа психология – педагогическа психология/, обявен в ДВ бр. 83/17.10.2017 г.

от д-р **Албена Крумова Крумова**, главен асистент в катедра по социална, трудова и педагогическа психология при Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

В обявения конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по научната специалност Психология (Възрастова и педагогическа психология – педагогическа психология) единственият кандидат д-р Албена Крумова Крумова участва с убедителна научна продукция, която напълно съответства на критериите и изискванията по ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му.

Представената научна продукция е впечатляваща като обем, съдържание, теоретико-приложна стойност и стил. Тя съдържа 52 публикации, от които три самостоятелни монографии на български език, колективна монография на английски език, 17 статии, студии и научни доклади на български език и 31 статии, студии и научни доклади на английски език .

Представените за рецензиране самостоятелни трудове по научния профил на конкурса са 2 монографии на български език и 11 статии на български език.

Албена Крумова Крумова е магистър по психология от Софийски университет „Св. Климент Охридски“, катедра по социална, трудова и педагогическа психология (1997г.). Има присъдена научна и образователна степен доктор по медицинска психология (клинична и консултативна психология) през 2006 г. От 2014 г. и до момента е преподавател в катедра

по социална, трудова и педагогическа психология при Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и води лекционни курсове по психология и педагогическа психология.

Основният хабилитационен труд, монографията Психология на образованието – един съвременен поглед(2017, стр.404), може да се определи като една съвременна интерпретация на основните проблеми и концепции в областта на педагогическата психология. Тя съдържа седем глави, в които в обща научна рамка са интегрирани и представени на високо професионално ниво актуални проблеми, свързани с ефективността на учителската дейност, с развитието на когнитивните структури, с личностно, социално и морално развитие, с формирането и развитието на надарени и талантливи деца, на деца с различни затруднения. Анализът и направените обобщения са базирани на класически и съвременни възгледи за психологията на образованието и реализирани върху впечатляващ научен апарат от 600 източника.

В представената монография д-р Албена Крумова успява по убедителен начин да развие и защити тезата за неотложната, актуална потребност на обществото ни от радикални преобразования в сферата на образованието, провокирани от технологичните постижения на съвременната дигитална ера и предстоящия неизбежен преход към т.нар. „хибридна ера“.

Втората основна теза е свързана с необходимостта от пълна и детайлна симбиоза между психологията и образователната практика, налагаща се от и отчитаща: промените в психичния статус на съвременната личност; утвърждаването на дистанционното обучение като разширяваща територията си практика; особеностите на общуването чрез облачни платформи в социалните мрежи; неизбежната конвергенция между цифровия, човешкия и физическия свят.

Третата, представена високо професионално и аргументирано защитена теза в монографията е свързана с теоретичната и практическа потребност от нова визия за образователната психология, интегрираща проблемите на ефективното управление на училищната институция, дейността на учителя във функцията му на своеобразен мениджър в класната стая, ученето и развитието, формирането на иновативно мислене у децата и учениците, психология на абнормното детско развитие и поведение. Д-р Албена Крумова представя добре структуриран анализ и своеобразен

психологически „разрез“ на професионалния профил на съвременния ефективен учител, като го подкрепя с актуални примери от социалната практика и прави интересно сравнение между подходите, използвани от ефективния и от неопитния учител.

Подробно са описани особеностите в развитието на определени дялове от човешкия мозък, като се акцентира върху пластичност и адаптивност, като едновременно с това са посочени причините за дефицита в развитието на неговата структура.

Научната и практическа стойност на монографията намира потвърждение и в детайлния анализ на основните подходи към ученето (бихевиористичен, когнитивен, социално-когнитивен, когнитивно-поведенчески), чрез сравнение и съпоставяне на прилежащите към тях теории. Съвременно и обстойно са представени класическото и оперантното кондициониране и посредством множество примери от практиката са очертани стратегиите за насърчаване на желаното и обезсърчаване на нежеланото поведение в класната стая.

С научна яснота и изследователска точност, на основата на пространен анализ на основните теории за мотивацията, се разкрива същността и особеностите на мотивите за учене като акцентът е върху връзката им с интересите, видовете потребности, когнитивните способности, афекта, представянето, тревожността и копинг стратегиите.

Базирайки се върху сравнителен анализ на теориите за интелигентността, д-р Албена Крумова дискутира важния за образователната практика въпрос за индивидуалните различия и стиловете за учене, като чрез представянето на различни техни модели и типологии поставя акцент върху необходимостта от съобразяване с тях с оглед на повишаване на ефективността на учебния процес.

Допълнителният монографичен труд, представен на научното жури за рецензиране е Абнормно детско развитие и поведение (2015, стр. 312). Той представлява естествено продължение и задълбочено, съвременно структурирано обобщение на продължително научно любопитство и изследователска работа на д-р Албена Крумова, отразени в редица публикации, реализирани в разстояние на повече от десет години. Настоящата монография съдържа шест глави, в които д-р Албена Крумова поднася по интересен, научно защитен и подкрепен с казуси от реалната практика иновативен начин анализ на теми, фокусирани върху основните нарушения в психичното развитие в детска и юношеска възраст. Това е

област на научното и приложно поле, в която потребността от нов поглед днес е силно осезаема. И в представения монографичен труд го откриваме.

На базата на основните концепции за психичното развитие (З.Фройд, Е.Ериксон, Бронфенбренер, Ж.Пиаже) се проследяват възможните клинични проблеми и техните проявления в конкретните възрастови периоди – от ранно детство до юношество, като анализът обхваща трите аспекта от развитието на индивида - физически, когнитивен и психосоциален. Ясното очертана и актуализирана от д-р Албена Крумова е тезата за ролята на моделите на родителско поведение и родителстване в качеството им на рисков фактор, детерминиращ абнормността в детска възраст.

Особен интерес представлява разработката относно анализа на тревожните разстройства при децата и юношите, като описанието на всяко едно от тях е видно през призмата на учебната дейност и особеностите на училищната институция.

Аналитична, научно защитена и практически насочена е концепцията на д-р Албена Крумова относно разстройството с дефицит на вниманието и хиперактивност и на разстройствата от аутистичния спектър, като акцентът е върху значимостта им за учебния процес и интелектуалното развитие. Освен детайлното описание на симптомите, дефицитите в интелекта и социалните взаимодействия, речта и комуникацията, специално място е отделено на терапевтичните подходи за намаляване на симптомите, но и за развиване адаптационните умения на децата, което подобрява дългосрочно тяхното функциониране, социална компетентност и качество на живот.

По отношение на теориите за абнормността в детска възраст, д-р Албена Крумова изчерпателно ни запознава с различните подходи към нея, правейки исторически преглед, който обхваща периода от началото на 19-ти век и завършва със съвременното дефиниране на абнормното поведение при децата. Задълбочено проследява влиянието на факторите за абнормност в детска възраст в двете им проявления – рискови и защитни.

В монографията систематизирано са представени съвременните подходи, методи и приложими инструменти за оценка на нарушенията при децата и на тяхна основа, като естествено и с изключителна практическа стойност продължение – терапевтични подходи при работа с тях.

Представените за рецензиране **11 авторски статии** на д-р Албена Крумова внасят съвременни и фундаментални идеи в областта на

психолого-педагогическите аспекти на обучението, възпитанието, личностното развитие, междуличносната комуникация. Посочените заглавия ясно очертават широк изследователския периметър, основна насоченост и задълбочени научни дирения в сферата на клиничната и образователната психология и съвременната, убедително практически защитена симбиоза между тях.

Научните интереси на д-р Албена Крумова в областта на образователната психология, отразени в приложените авторски публикации в авторитетни специализирани издания могат да се обединят в няколко направления: възгледи за детското развитие, конкретизирани като проблеми в развитието на децата през ранна и предучилищна възраст, особености на социалното и емоционалното развитие в детска възраст, сравнителен анализ на теоретични модели за детското развитие и отражението им върху образователната практика. Защишава се тезата, че независимо от съществуващите противоречиви моменти в концепциите на отделните автори, важен за образователната практика е принципът за водещата роля на обучението по отношение на развитието, съобразен с индивидуалните различия и влиянието на средата. Посочват се и факторите, причиняващи дефицит в развитието, като се очертават насоките за тяхното практическо елиминиране. Специално внимание е отделено на формирането на привързаността като един от най-важните процеси в ранното социално развитие на детето.

Другото направление обединява публикации, в които обект на психологически анализ са родителските стилове и тяхната роля за формирането на детската личност. Направен е паралел между съвременните стиловете на родителстване и учителските стилове. Значимостта и ефективността на партньорските отношения между родители и учители се конкретизират чрез формулирани редица изисквания, които е важно да се съблюдават при взаимодействието между тях. Пряко свързана с тази тема е и доминиращо присъстващата в общественото пространство днес проблематика, обединена в понятията конфликти в образователните институции и проблемно поведение. Д-р Албена Крумова професионално и компетентно не само анализира причините, но предлага и техниките, използвани за превенция на конфликтите и конкретните стъпки за изход от проблемните ситуации.

Третото направление включва авторски статии, в които на обсъждане се поставят въпроси, свързани със стиловете на учене, анализ на силните и

слабите им страни и свързаната с тях възможност и необходимост от промяна в съдържанието, подходите и начина на управление на учебния процес, чиито резултат е създаване на иновативна среда за обучение на децата от най-ранна възраст.

На базата на цялостната оценка на творчество на д-р Албена Крумова могат да се формулират и научните приноси в две направления:

Приноси с теоретичен характер

1. Д-р Албена Крумова прави задълбочен научен анализ на проблемите, свързани с интелигентността, обучението, ученето и когнитивното развитие. Специално място е отделено на техните най-важни аспекти – ефективност на преподаването и ученето, стилове на родителстване, обучение и развитие, идентифициране и обучение на таланти, афекти и мотивация за учене, подходи и техники за управление на класната стая, диагностициране и обучение на деца със затруднения.
2. Предложен и научно защитен е своеобразен психологически разрез на детското развитие, като акцентът е върху основните негови аспекти и особено на клиничния аспект на детското развитие.
3. На теоретично равнище са изведени особеностите на паметта, като анализът представлява успешен опит за изпълване с конкретно образователно съдържание на принципите и методите на приложната когнитивна психология .
4. Осъществен е комплексен съвременен анализ на проблема за оценяването и управлението на класната стая.
5. В представените за рецензиране две монографии и в част от статиите се утвърждава модерният клиничен подход към образователната проблематика, като откриваме важно научно послание - актуалната необходимост от симбиоза между клиничната и образователната психология.

Приноси с практико-приложен характер

1. Разработен е удобен за приложение в практиката съвременен инструмент за оценка и диагностика на личностен дефицит, абнормно поведение и разстройства в детска възраст.
2. Дават се практически съвети по отношение на стиловете на преподаване и учене, във връзка с обучението на надарени деца и на деца със затруднения в развитието.

3. Изведените на съвременно теоретично равнище особености на паметта са защитени с разработване на принципите и методите на приложната когнитивна психология посредством формулиране на конкретни указания за приложението им в дейността на учителя.
4. С особена практическа стойност се отличават предложените в монографията съвременни подходи и техники за диагностициране и обучение на деца със затруднения.
5. Д-р Албена Крумова представя комплексен анализ на проблема за оценяването и управлението на класната стая, като обобщенията и изводите от представените теории и подходи са трансформирани в практически съвети към субекта и обекта на обучението.
6. Анализът на разстройствата на настроението при децата и юношите е практически ориентиран с посочване на основни характеристики, симптоматика, причини за възникване, терапия и ефекти върху развитието. За улеснение на училищните психолози са описани промените при диагностицирането, настъпили след публикуването на DSM-V, приложени са казуси и са представени препоръчителните подходи за терапия.

В заключение мога убедено да обобщя, че представената от д-р Албена Крумова научна продукция се отличава със своята актуалност, задълбочен анализ, структурираност, убедителна аргументираност, висока теоретична и практическа стойност, научна яснота и точност на стила.

В конкурса за Заемане на академичната длъжност **доцент** по професионално направление – 3.2. Психология /Възрастова и педагогическа психология – педагогическа психология/ кандидатурата на гл.ас.д-р Албена Крумова е безспорна и отговаря на законовите изисквания и изцяло покрива най-високите критерии за заемане на академична длъжност доцент. Това ми дава основание да предложа с убеденост на членовете на научното жури да гласуват за присъждането на гл. асистент д-р Албена Крумова Крумова на академичната длъжност „доцент” по Психология /Възрастова и педагогическа психология – педагогическа психология/.

15.03.2018г.

Изготвил становището: доц. д-р Анелия Рангелова

